

DESETNICA 2009

Desetnica je nagrada za otroško in mladinsko književnost, ki jo podeljuje Društvo slovenskih pisateljev za uveljavljanje izvirnega otroškega in mladinskega leposlovja znotraj Društva slovenskih pisateljev kakor tudi v širši javnosti.

Nagrada je namenjena širšemu priznavanju ter uveljavljanju otroške oziroma mladinske literature v stanovski organizaciji, literarnokritični stroki in javnosti. Izvirna otroška in mladinska literatura je že dolga desetletja na visoki ravni ter sodi med najbolj brano domače leposlovje. Obenem pomeni temelj oblikovanja bralnih navad in ljubezni do branja. Potreba po stanovski nagradi je povsem razumljiva, saj pomeni enega osnovnih korakov pri dokončnem izenačevanju statusa mladinske literature z nemladinsko, tako znotraj Društva slovenskih pisateljev kot tudi v širši javnosti.

Nagrado **DESETNICA** za najboljšo otroško in mladinsko delo v poeziji ali prozi Društvo slovenskih pisateljev podeljuje vsako leto v mesecu maju za obdobje zadnjih treh let izključno članom Društva slovenskih pisateljev, ki ustvarjajo v slovenskem jeziku. Nagrado podeli na podlagi izbora, ki ga pripravi strokovnjak za mladinsko književnost, o izboru pa pozneje samostojno odloča pet- do sedemčlanska žirija v sestavi mladinskih in nemladinskih avtorjev, ki so izključno člani Društva slovenskih pisateljev. Nihče od članov taiste žirije hkrati s svojim delom ne more sodelovati v izboru ali se potegovati za nagrado.

Za nagrado se smejo potegovati izključno člani Društva slovenskih pisateljev.

Nagrado v višini 3.100 EUR bruto prispeva pokrovitelj Založba Izolit.

Nagrada **DESETNICA** je bila letos podeljena šestič.

O desetih finalistih in zmagovalcu/ zmagovalki je odločala žirija v sestavi naslednjih članic in članov Društva slovenskih pisateljev: Polona Glavan, Vida Mokrin Pauer, Maja Novak, Bina Štampe Žmavc in predsednik žirije Marko Kravos.

Pri izboru jim je svetovala zunanja sodelavka, strokovnjakinja za mladinsko književnost, dr. Dragica Haramija.

Nominirana dela za desetnico 2009

(navedena po abecednem redu avtorjev):

Flisar, Evald: Pikpokec postane svetovni prvak. Ljubljana: Vodnikova založba: Sodobnost International, 2007 (zbirka Spominčice). Ilustracije: Sanja Janša.

Fantastična pripoved se dogaja v Ljubljani, kjer živi deček Pikpokec. Njegova žoga se razleti na koščke, ti koščki pa so čudežna bitja, hophopki, ki lahko spreminjajo svojo obliko. Dečku pomagajo rešiti problem izsiljevanja, čeprav zelo pazijo, da se drugim realnim likom v zgodbi ne razkrijejo.

Glavič, Goran: Čudovota igra nogomet. Ljubljana: Genija, 2007.

Šestnajstletni gimnazijec že v uvodnem poglavju poudari, da bi rad študiral novinarstvo, zato se zapletenega primera izginotja mladega nogometaša Gorde loti raziskovalno. V skoraj detektivsko zgodbo se vpletajo tudi drugi pripovedni žanri, povezani z glavnim likom (najstniške težave, potovanje skozi čas, šport). Zaradi vztrajnosti mu uspe povezati vse niti, kar ga samo utrdi v prepričanju, da bo nekoč zagotovo novinar.

Gombač, Borut: Nekdo iz smetnjaka. Maribor: Aristej, 2008. Ilustracije: Didi Šenekar.

Pesniška zbirka je razdeljena v devet razdelkov, vsak od njih pa vsebuje več pesmi, ki so označene le z zaporedno številko. Avtor upesni na prvi pogled pravzaprav zelo vsakdanje stvari (npr. o samopostrežnem vozičku, semaforju, šalu, igrišču, smetnjaku), ki pa jih metaforika povzdigne v občutke in čustva, tako avtorjeve besede rišejo predvsem notranje svetove posameznika.

Kermauner, Aksinja: Orionov meč. Dob pri Domžalah: Miš, 2008.

Socialno-psihološki roman je nadaljevanje Berenikinih kodrov, v njem se razpleta usoda glavnih literarnih likov, Anine in Nika, ki sta hkrati tudi prvoosebna pripovedovalca. Njuni zgodbi se po poglavjih izmenjujeta, vsak od njiju pa se sooča s svojo drugačnostjo, obe pa temeljita na omejenosti gibanja (slabovidnost, začasna paraplegičnost). Njuni zgodbi se združita v Nikovo ljubezensko izpoved Anini.

Kokalj, Tatjana: Zajec Emil. Ljubljana: KUD Sodobnost International, 2007 (zbirka Spominčice). Ilustracije: Daša Simčič.

Delo vsebuje enajst kratkih zaokroženih fantastičnih zgodb, v vseh nastopajo sestriči Gaja in Neža ter njun novi prijatelj, personificirani zajec Emil. Emil pomeni fikcijsko izpolnitev želje po hišnem ljubljencu, ki ga starša deklicama ne dovolita imeti.

Moškrič, Marjana: Stvar. Ljubljana: Družba Piano, 2007. Ilustracije: Živa Moškrič.

Šestošolec Dan, zelo osamljen deček, najde Stvar, ki je podobna kamnu, skozi zgodbo pa se razkrije, da gre za bitje iz veselja, ki izpolni svoje poslanstvo na Zemlji s tem, da Dana zbliža s prijatelji. Četudi se Stvar, njeno pravo ime je Talalalej, samo za kratek čas vplete v Danovo življenje, za vselej prežene njegovo osamljenost.

Pregl, Slavko: Dva majhna velika ribiča. Ljubljana: Mladika, 2006 (zbirka Liščki). Ilustracije: Arjan Pregl.

Gre za kratkoprozno zbirko realističnih besedil, ki govorijo o velikih ribiških zgodbah dveh majhnih ribičev, Gala in Vlada. Avtor stopnjuje humornost besedila na njunem hvalisanju: pripovedovanje ribiških zgodb res obvladata in v tem sta nesporna zmagovalca. Morebiti sta le malce slabša ribiča ...

Rozman, Andrej Roza: Uganke: 100+1. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2008 (Velelike slikanice). Ilustriral: Svjetlan Junaković.

Avtor je upesnil uganke o predmetni stvarnosti, ki obdaja otroka, le-temu pa je za pomoč pri iskanju rešitve tudi nazorno ilustrativno gradivo Svjetlana Junakovića. Že sam naslov je uganke, avtor jih je namreč napisal 100, v

besedilih in rešitvah pa se pojavlja številka 101, otrok mora namreč ugotoviti, katera od ugank je dvakrat natisnjena.

Vidmar, Janja: Angie. Novo mesto: Goga, 2007.

Delo sodi med socialno-psihološke romane, glavni (tudi naslovni) literarni lik je najstnica s posebnimi potrebami (obsesivno kompulzivna motnja, agorafobija, motnje govora, napadi panike). Njen odziv na dogajanje je vedno znova nepričakovan, ker Angie ne sodi med ljudi, ki bi živeli po matrici, čeprav ji to najbolj ustreza, ker je najmanj stresno.

Zupan, Dim: Hektor in mala šola: Zgodba nekega Hektorja. Ljubljana: Mladika, 2007 (zbirka Hektor). Ilustracije: Damjana Koritnik.

Hektor je labrador, ki je hkrati prvoosebni pripovedovalec o svojem lastnem življenju ter dogodkih, povezanih z njegovimi ljudmi (to je družina, ki misli, da poseduje labradorca, a se zelo moti), predvsem dvojčicama Moji in Pijo, delno tudi s staršema. Hektor svoje prvo šolanje uspešno zaključi, ob čemer pa kar naprej poskrbi za komične zaplete.

Direktor založbe Izolit Zdravko Grginič in nagrajenka Marjana Moškrič

Nagrada desetnica 2009

Marjana Moškrič: *Stvar*

Marjana Moškrič (1958) je doslej izdala naslednja mladinska dela: *Čadavec* (1998) mladinski realistični roman v pisnih, ki sodi po tematiki med socialno-psihološke romane, v katerem je temeljni motiv iskanje identitete. *Potovanje v nekoč* (2001) je fantastična pripoved, ki sicer skozi fantastično dogajanje upoveduje vsakdanjost. *Ledene magnolije* (2002) so mladinski socialno-psihološki roman, v katerem se razkriva spolna zloraba v družini, ki navzven deluje zelo ubrano. Za roman je avtorica prejela nagrado večernica. *Pravljica o belem in črnem* (2004) je poetična avtorska slikanica o črnem, ki je nekaj vedelo, in belem, ki je čutilo, iz njune ljubezni nastanejo barve, te dobijo simbolni pomen. Sledi fantastična pripoved *Stvar* (2007) ter pravljica *O sivem mestu in črni roži* (2008). Leta 2005 je izdala Marjana Moškrič še roman za odrasle z naslovom *Samo jesen*.

Romani Marjane Moškrič so pisani z resničnostine perspektive, v fantastičnih pripovedih in poetičnih pravljicah pa je uporabljena pravljicična perspektiva. Oboje, realistični vzorec pisanja in dodajanje fantastičnih elementov, se v avtoričinem opusu zlije v nedeljivo celoto ravno v književnem delu *Stvar*. *Stvar* namreč ni le kamen, ki ga najde Dan, *Stvar* je simbol za vesoljni red, za odnos do življenja. Realistično okolje, v katerem se zgodba odvija, je nadgrajeno z osmislitvijo odnosov med literarnimi liki. Fantastična pripoved ima natančno zastavljene prehode med realnim in fantastičnim svetom, gre namreč za tip pripovedi, v kateri v realnih okoliščinah nastopa irealni lik, v tem primeru *Stvar*. Avtorica razkriva zgodbo o osamljenem dečku Danu, takem, navadnem, kakor jih srečuje otrok/bralac vsak dan na ulicah in v šoli. Z mamó živita v večstano-

vanjski hiši, a se zdijo Danu vsi sosodje ali nevarni ali sumljivi ali zoprni. Tudi sošolcev ne mara preveč, še posebej pa se izogiba Tonija, razrednega pretepača. Nekega dne pa se njegovo življenje postavi na glavo in izjemoma to sploh ni slabo: najde *Stvar*, ta pa blagodejno vpliva na njegovo življenje. Mrki Dan se začne spreminjati: spoprijatelji se s Tonijem in seveda ugotovi, da sploh ni slab fant, in s Sonjo, pa tudi zanjo se izkaže, da ni taka čudakinja, kot o njej mislijo šolarji. Dan, Toni, Sonja in *Stvar* postanejo nerazdružljivi. *Stvar* jih sprašuje o življenju na Zemlji in jim hkrati odkriva neznanke, ki jih skriva veselje. *Stvar* ni kar tako neka navadna reč, je namreč ena taka, taka ... Talalalej (še njeno ime je kot pesem). Kot že tolikokrat, se tudi v tej knjigi razkriva, da je življenje lepše, če imamo prave prijatelje, in zanimivejše, če sprejemamo različnost ljudi. Danu se po dogodivščini s *Stvarjo* zdijo tudi sosodje prijaznejši in boljši, celo družiti se začne z njimi, in naveže stik z babico in dedkom, ki ju ni še nikoli videl, in sprejemati začne Juša, pisatelja, v katerega je zaljubljena njegova mama. Juš se Danu posebej prikupi, ko mu napiše *Pesem o kamnih* (s podnaslovom za *Dana in njegov kamen*): *Tudi kamni govorijo./ Jaz pa nisem vedel./ Nisem jih dovolj poznal./ Se ustavil, prisluhnil./ Nikoli zares. ... In Stvar? Četudi se v Danovo življenje vplete le za kratek čas, ga uči, da se zaradi slovesa, ki je neizbežno, ne sme izogibati lepim trenutkom, ker kar koli doživimo, čeprav za kratek čas, je »to mnogo, mnogo več kot nič«.*

Črno-bele ilustracije za knjigo je pripevala avtoričina nečakinja Ziva Moškrič. Samo mavrica na naslovnici je pisana, kar še bolj poudarja, da je na prvi pogled nedosegljivo včasih mogoče. Pisana mavrica tako preraste v metaforo o lepšem življenju. Delo Marjane Moškrič *Stvar* upoveduje temo iskanja lastne identitete glavnega književnega

lika, kar je pravzaprav neločljivi del najstnikovega razvoja na poti v odraslost. Pozitiven odnos glavnega literarnega lika do njegove okolice in pozitivna spoznanja o življenju, ki jih literarno delo izžareva, so dragocenost v sodobnem svetu: prijateljstvo je gotovo premalo cenjena vrednota.

Prejšnje nagrade desetnica:

- 2008 **Andrej Rozman Roza**, *Kako je Oskar postal detektiv*
 2007 **Bina Štampe Žmavc**, *Živa hiša*
 2006 **Janja Vidmar**, *Zoo*
 2005 **Slavko Pregl**, *Usodni telefon*
 2004 **Mate Dolenc**, *Leteča ladja*

KAKO NAJ MENTOR RAZVIJA BRALNO ZMOŽNOST POSAMEZNIKA?

Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS in revija *Otrok* in knjiga načrtujeta za jesen 2009 organizacijo seminarja **KAKO NAJ MENTOR RAZVIJA BRALNO ZMOŽNOST POSAMEZNIKA?**

Kratek opis vsebine je zasnoval dr. Igor Saksida, ki bo simpozij tudi povezoval: Seminar je zasnovan kot preplet teoretičnih pogledov in praktičnih zgledov za delo v skupini bralno različno zmožnih otrok in mladostnikov. Na seminarju bi tako pojasnili oz. osvetlili naslednja vprašanja:

- individualizacija pri mentorskem delu (kaj je individualizacija in kaj je mentorstvo branja),
- pomen upoštevanja individualnih razlik med bralci,
- timsko načrtovanje pristopov (npr. priporočilnih seznamov),
- literarno branje in sodobna bralna pismenost,
- izbira literature v skladu s književnimi interesi posameznika,
- sodobne oblike dela v okviru gibanja za promocijo bralna *Bralna značka*,
- multimedijske in interaktivne možnosti spodbujanja branja (internet, film, glasba ipd.),
- primeri dobre prakse.

Predvideni sodelavci in vsebina njihovih prispevkov:

Dr. Meta Grosman: *Kaj je branje in kakšen je bralec v 21. stoletju?*

Dr. Alenka Polak: *Pomen individualnih razlik, timsko načrtovanje in psihološke razsežnosti individualizacije in diferenciacije*

Dr. Dragica Haramija, dr. Igor Saksida: *Pogovarjajmo se o sodobni mladinski književnosti*

Tilka Jamnik in Ida Mlakar: *Družinsko branje in knjižnica*

Alenka Rot Vrhovec: *Vključevanje Bralne značke v šolski vsakdanjik*

Miha Mohor: *Poustvarjalno pisanje in branje za značko*

Lidija Geršak: *SIMOS – Slovenska internetna mreža osnovnih šol*

Darka Tancer Kajnih: *Kako za branje spodbuditi srednješolce?*

Milena Košak Babuder: *Otroci z bralno napisovalnimi težavami*

Vse podrobnejše informacije bodo kmalu objavljene na spletni strani revije *Otrok* in knjiga in Društva Bralna značka Slovenije.